Програма „Европейско териториално сътрудничество Гърция – България 2007-2013"
European Territorial Cooperation Programme Greece-Bulgaria 2007-2013

# Технически доклад

## относно хармонизирането на законодателната рамка, която е валидна в България и Гърция по отношение на създаването на общи лаборатории за изпитване и проверки

*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

Настоящият доклад е изготвен по поръчка на Хасковска Търговско-промишлена палата като част от договор за услуга с предмет „Провеждане на изследване за потребностите на предприятията по отношение на сертифициране, стандартизация и знаци за съответствие, и изследвания свързани с разработване на съвместни пътни карти".

Договорът за услуга е във връзка с реализацията на проект **„Market Control"** с договор B1.33.04 от 14.03.2011 г. за насърчаване на процесите по стандартизация, сертификация и контрол на пазара в трансграничните региони на страните, участващи в Оперативна програма INTERREG, финансиран по Програма „Европейско териториално сътрудничество Гърция – България 2007-2013".

## ИЗПЪЛНИТЕЛ:

Център за изпитване и европейска сертификация ЕООД



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

# СЪДЪРЖАНИЕ

**ТЕРМИНИ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ ..... 4**

**1. Увод ..... 5**

**2. Цели ..... 7**

**3. Проучване на българското и гръцкото законодателство по отношение на лабораториите за изпитване, проверка и калибриране ..... 8**

*3.1. Българско законодателство. Изисквания към лабораториите за изпитване, проверка и калибриране ..... 12*

3.1.1. Регламент (ЕО) № 765/2008 на европейския парламент и на съвета от 9 юли 2008 година за определяне на изискванията за акредитация и надзор на пазара във връзка с предлагането на пазара на продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 339/93..... 12

3.1.2. Закон за националната акредитация на органи за оценяване на съответствието. Процедура за акредитация BAS QR 2. ..... 13

3.1.3. Закон за измерванията. Законова метрология ..... 17

*3.2 Гръцко законодателство по отношение на изискванията към лабораториите за изпитване, проверка и калибриране..... 26*

3.2.1. Насоки за прилагане на критерии за акредитация на лаборатории в Гърция..... 26

3.2.2. Гръцки Институт по Метрология..... 27

**4. Проучване на съществуващи и действащи, в трансграничния регион Родопи-Хасково, лаборатории за изпитване, проверка и калибриране 32**

**5. Анализ на възможността за създаването и акредитирането на общи лаборатории за изпитване и проверка, прилагащи хармонизирано европейско законодателство ..... 34**

**6. Препоръки ..... 36**

**7. Изводи ..... 37**

**ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ..... 38**



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

# ТЕРМИНИ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ

| | |
|---|---|
| **Законодателство на Общността за хармонизация** | законодателството на Общността, което хармонизира условията за предлагане на продукти на пазар |
| **Надзор на пазара** | извършени дейности и предприети мерки от органите на публична власт с цел да се гарантира, че продуктите съответстват на изискванията, определени от съответното законодателство на Общността за хармонизация и че не представляват опасност за здравето, безопасността или за други аспекти на защитата на обществения интерес |
| **Партньорска оценка** | процес на оценяване на национален орган по акредитация, от страна на други национални органи по акредитация, осъществен в съответствие с изискванията на регламент (ЕО) 765/2008 и, когато е приложимо, в съответствие с допълнителни секторни технически спецификации |
| **Процедура за акредитация** | Всички дейности, извършвани от ИА БСА по предоставяне на акредитация, преакредитация и разширяване на акредитация |
| **Изисквания за акредитация** | Съвкупност от критерии за акредитация, интерпретации и ръководства и правила за акредитация |
| **Техническа спецификация** | Документ, определящ техническите изисквания, които трябва да са изпълнени за определен продукт, процес или услуга |



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

# 1. Увод

Настоящият доклад разглежда законодателните рамки в България и Гърция във връзка със създаването на лаборатории за изпитване и проверка в двете държави и представя анализ на степента на хармонизиране на стандартите в тази област. Изграждането на цялостна картина на българското законодателство в сравнителен план спрямо моделите на действие на сходните лаборатории в Гърция дава възможност за откроряване на общите моменти и различията в хармонизирането на законодателството по отношение на създаването на общи лаборатории за изпитване и проверки.

В контекста на членството на България и Гърция в Европейския съюз, двете държави са задължени да спазват Регламент (ЕО) № 765/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 09.06.2008 г. за определяне на изискванията за акредитация и надзор на пазара във връзка с предлагането на пазара на продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 339/93.
Регламентът установява цялостна рамка от правила и принципи във връзка с акредитацията и надзора на пазара в отговор на необходимостта да се гарантира, че продуктите на пазара, обхванати от законодателството на Общността, отговарят на изискванията, осигуряващи високо ниво на защита на обществените интереси, като здраве и безопасност в общ смисъл, здравословни и безопасни условия на работното място, защита на потребителите, опазване на околната среда и сигурността.
В тази връзка, системата за акредитация, въведена от страните-членки, в това число България и Гърция, трябва да функционира съгласно задължителни правила, като по този начин подпомага засилването на взаимното доверие между държавите-членки по отношение на компетентността на органите за оценяване на съответствието и като резултат от това — по отношение на издадените от тях сертификати и протоколи от изпитвания. По този начин тя укрепва принципа на взаимно признаване. Вследствие на това разпоредбите на Регламента относно акредитацията се прилагат за органи, извършващи оценяване на съответствието както в регулирани, така и в нерегулирани области.

Данните от проведеното проучване посредством анкети, изложени в Анализ 1, сочат, че едва 27% от анкетираните фирми в област Хасково осъществяват производствен контрол, който осигурява съответствие на произвежданите от тях продукти и услуги със законовите изисквания. Важна част от контрола на продукцията са измерванията и изпитванията, извършвани в специализирани лаборатории. Анкетираните фирми в хасковския регион, изпитват продуктите си предимно в български или в собствени лаборатории. Само 14% от тях използват чужди лаборатории.

Изискванията, които се прилагат спрямо лабораториите за изпитване, проверка и калибриране са описани в стандарти. Необходимостта тези



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

изисквания да са изпълнени по един и същ начин наложи акредитацията като основен инструмент за постигането на това единно изпълнение.

Общите изисквания относно компетентността на лабораториите за изпитване и калибриране са определени в международния стандарт БДС EN ISO/IEC 17025:2006. Международният стандарт се отнася за изпитванията и калибрированията, извършвани с използването на стандартизирани методи, нестандартизирани методи и методи, разработени от лабораториите.
БДС EN ISO/IEC 17025:2006 е приложим за всички лаборатории независимо от числеността на техния персонал или обхвата на тяхната дейност за изпитване и/или калибриране. Той е предназначен да бъде използван от лаборатории, които създават своя система за управление на качеството и на административните и техническите си дейности. Стандартът може също да бъде използван от клиентите на лаборатории, от упълномощените разпоредителни органи и органите за акредитация, които потвърждават или признават компетентността на лаборатории.

Стандартът БДС EN ISO/IEC 17020:2012 определя общите критерии за компетентността на безпристрастни органи, извършващи контрол, независимо от съответната област. Стандартът определя също критериите за независимост. Той е предвиден да бъде използван от органите за контрол и от други органи, свързани с признаването на компетентността на органите за контрол.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

## 2. Цели

Целта на настоящия доклад е да установи степента на хармонизиране на българското и гръцкото законодателство по отношение на създаването на лаборатории за изпитване и проверки.

Сравнителният преглед на законодателните рамки включва разглеждане на системите за акредитация в България и Гърция, а така също и на хармонизираните стандарти, имащи отношение към лабораториите за изпитване и проверки. Въз основа на направеното сравнение се установява дали има наличие на проблемни области и трудности в хармонизирането на законодателството по отношение на създаването на общи лаборатории за изпитване и проверки и се дефинират възможните стъпки, които биха подпомогнали този процес.

Отправна точка при сравняване на двете законодателни рамки, свързани със създаването на лаборатории за изпитване и проверки е хармонизирането на законодателството на страните от общия пазар. То се изразява в сближаване между различните правни системи и създаване на достатъчно общи черти и на единство между тези системи, за да бъде постигната определена цел, а именно – да се премахнат пречките за свободно движение на стоки и да се даде режим, гарантиращ свобода на конкуренцията.
Чрез процеса на хармонизиране се постига процедурна уеднаквеност, като в същото време се запазва индивидуалността на отделните правни системи. Създаването на хармонизирани правни норми и структури се осъществява чрез регламентите, какъвто е и Регламент (ЕО) № 765/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 09.06.2008 г. за определяне на изискванията за акредитация и надзор на пазара във връзка с предлагането на пазара на продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 339/93.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

# 3. Проучване на българското и гръцкото законодателство по отношение на лабораториите за изпитване, проверка и калибриране

## КАКВА Е НОВАТА ПРАВНА РАМКА ЗА ПРЕДЛАГАНЕ НА ПРОДУКТИ НА ПАЗАРА?

Реализирането на фундаменталните икономически свободи, заложени в Договора за създаването на Европейската общност (преди това в Договора за Европейската икономическа общност) и ставайки такива и на Европейския съюз след подписването на Римските договори, трябва да бъде неотложна необходимост. Реализирането на тези фундаментални икономически свободи включва осъществяването на свободното движение на стоки, свободното доставяне на услуги, свободното движение на работна сила и свободното движение на капитали при съблюдаване защитата на здравето, здравословна работна среда и безопасност на работното място и защита на потребителите и околната среда. Реализирането на тези свободи в съществената си част е предмет на създаването на вторичното законодателство на Европейската общност, тоест на изработването на проекти за директиви и регламенти. Първичното законодателство на Общността- в този контекст Договора за Европейската общност – само по себе си не е достатъчно за осигуряването на тези фундаментални свободи. Без вторичното законодателство на Европейската общност Единният пазар не би стигнал по-далеч от положението да се съберат редом един до друг автономно регулирани национални пазари, членовете на който пазар биха могли да допускат реципрочен достъп, но не и пълна свобода на действие.

В този контекст от ключово значение е хармонизирането на националните законодателства във връзка с гарантирането на свободно движение на стоки. Тази основна свобода, навярно най-важната в Договора на Европейската общност, беше реализирана чрез Новия подход – най-важният проект за осъществяването на Единния пазар. Новият подход беше представен през 1985 г. в Бялата книга на Европейската комисия и въведен в правото чрез Резолюция на Съвета. Предложеният подход за създаването на свободно движение на стоки на територията на Европейския съюз/Европейската икономическа зона беше новаторски: тъй като се доказа, че пълното хармонизиране на законодателството, включително хармонизирането на всички технически изисквания за безопасност, представлява извънредно продължителен процес и че последователното му провеждане практически е невъзможно, Европейската комисия възприе стратегията на минималната хармонизация. Основният принцип, върху който е изградена тази стратегия, се състои в това, че съответстващите си разпоредби в различните държави членки в голямата си част са еквивалентни и че по принцип вследствие на това би било достатъчно реципрочното признаване на националната нормативна уредба.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

Третият съществен елемент от Новия подход, който има за цел да гарантира свободното движение на стоки в рамките на Единния европейски пазар, е реципрочното признаване на сертификатите за изпълнението. Прилаганият тук принцип е, че бариерите пред търговията биха се възстановили, ако националните институции по надзора откажат да признаят фактическото състоянието на нещата, получено в друга държава членка при спазването на директиви и/или стандарти. В миналото националните институции или потребителите, когато сферата не е предмет на задължителна нормативна уредба, често изискваха за вносни продукти или изпълнение на мениджърски услуги повторни изпитания или сертификати, издадени от страната дестинация. Като следствие от това се явява възстановяване на бариерите пред търговията. За да се елиминират такива бариери пред търговията, необходимо е да се създаде система, при която сертификатите, издадени от независими органи, да са признати реципрочно от страните членки. Приемането на такава система в основната си част се базира на достатъчно доверие в резултатите от оценката на съответствието, осъществени от органите в другите държави членки, и специално на убедеността, че в достатъчна степен са гарантирани предпазването на здравето, здравославната и безопасна работна среда, защитата на потребителя и опазването на околната среда.

Тези съображения накараха Европейската комисия да развие Общия подход, който се стреми да осигури прозрачност в системите за оценяване на съответствието и сравнимост в компетентността на органите по тестването, по сертификацията и по надзора, за да бъде функционална концепцията за признаването. Основната идея тук е да се заложат едни и същи ясни минимални изисквания не само за продуктите, но също така и за органите по оценяване на съответствието.

До възприемането на Общия подход директивите на Европейския съюз по Новия подход съдържаха процедури за оценка на съответствието, които се различаваха една от друга и не бяха хармонизирани. Новият подход последователно включва:
(1) Хармонизация на изискванията за продуктите и процедурите за съответствието, които трябва да се спазват от производителя;
(2) Хармонизация на нормативната уредба, която урежда организацията и начина на работа на националните органи по тестването, сертификацията и надзора;
(3) Хармонизиране на нормативната уредба, която урежда организацията и начина на работа на подчинените органи по тестването, сертификацията и надзора, които често са под контрола на властите на страната членка;
(4) Хармонизиране на националните системи, които определят органите, отговорни за лицензирането на подчинените органи.

Премахването на бариерите пред търговията е предпоставка за правилното функциониране на Единния европейски пазар. Свободното движение на стоки в рамките на Европейския съюз може да бъде



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

ограничено от различията в националното законодателство и от изпитанията, сертификацията и процедурите по надзора. Доверието в техническата компетентност, способностите, безпристрастността и почтеността на органите, които осъществяват оценката на изпълнението на изискванията за качество, е от голямо значение за Единния пазар, а също така и за отношенията между Европейския съюз и трети страни. Това е в сила както за сферата, която е обект на задължително нормативно регулиране, а така също и за сферата, която не е обект на такова регулиране. Акредитацията на органите, които провеждат проверяването, калиброванието, сертификацията(на продукти, на системи за качество и на персонал) и инспекцията трябва да се разглежда като средство за изграждане на доверие по отношение на индустрията и органите на публичната власт. Процедурите по акредитация, тоест формалната и техническата оценка и признаването от страна на една институция, а в този случай и от страна на частно юридическо лице, на компетентността за изпълняване на определени задачи, продължават да показват съществени различия на национално равнище, на равнище Европейски съюз и на световно равнище. Непрекъснатото развитие на международните стандарти и последователното им прилагане поради тази причина са от голямо значение в тази област. Трябва обаче да се постигне гаранцията, че стандартите не са в противоречие с изискванията, които произтичат например от Директивите на Европейския съюз за Единния пазар. Решението на Съвета93/465/ЕЕС въвежда презумпцията за съответствие с директивите на Европейския съюз, при условие че органите по тестване/сертификация отговарят на изискванията на хармонизираните стандарти. Понастоящем държавите членки прилагат допълнителни критерии за избирането на тези органи като допълнение към EN 45000.

Главна цел на Общия подход е да наложи прозрачност в системите за контрол на изпълнението на изискванията за качество, използвани както в подлежащия на нормативна уредба сектор, така и в неподлежащия нанормативна уредба "доброволен" сектор. Едно от главните средства за постигане на тази цел се явява осигуряването на обективното удостоверяване на компетентността и благонадеждността на органите по оценката на съответствието. Това цели да се създаде доверие и също така да постигне взаимното признаване и приемането на резултатите (доклади за тестове, сертификати идр.), издавани от тези органи. Двата главни инструмента, които са предвидени от Общия подход, са използването на стандарти и акредитацията като предпочитани средства за доказване на компетентността на органите по оценката на изпълнението на изискванията за качество. Първоначално действащите стандарти, познати в Европейския съюз като поредицата EN 45000, се базират върху съответстващите ръководства ISO/IEC, без обаче да са идентични с тях. Докато стандартите описват изискванията, които се прилагат спрямо органите по оценката на съответствието, необходимо е също така да има гаранция, че тези изисквания са изпълнени по един и същ начин. Общият подход наложи



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

акредитацията като основен инструмент за постигането на това единно изпълнение. Общият подход не направи задължителна акредитацията според стандартите EN 45000 (EN 17000), но ясното намерение беше да се даде гаранция, че това би могло да стане "предпочитаното средство" за демонстрирането на независимостта, безпристрастността и компетентността на органите по оценката на съответствието.

Макар че акредитацията води началото си от доброволния сектор, Общият подход значително засилва своето значение и приложение в законодателството. Понастоящем повече от 20 директиви се основават на Общия подход, като покриват широк спектър индустриални продукти. Прилагането на акредитацията в доброволния сектор също така значително се разви през последните 10 години. С цел да засили ролята на акредитацията за изграждане на доверие, Комисията подкрепи дейността на Многостранното споразумение - the Multilateral Agreement (MLA), създадено от Европейската асоциация за акредитация (EA). Цел на Европейската асоциация за акредитация (EA) е да улесни взаимното признаване и приемане на резултатите от оценката на съответствието (доклади за тестове, сертификати и др.), издавани от акредитираните органи за оценка съответствието. Тя осъществява това посредством общите ръководни насоки, основаващи се на метода на унифицирана оценка в контекста на Многостранното споразумение (MLA) на Европейската асоциация за акредитация (EA).



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

# 3.1. Българско законодателство. Изисквания към лабораториите за изпитване, проверка и калибриране

## 3.1.1. Регламент (ЕО) № 765/2008 на европейския парламент и на съвета от 9 юли 2008 година за определяне на изискванията за акредитация и надзор на пазара във връзка с предлагането на пазара на продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 339/93

Регламент следва да се разглежда като допълващ Решение № 768/2008/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 9 юли 2008 г. относно обща рамка за предлагането на пазара на продукти.

Приложно поле на Регламент (ЕО) № 765/2008:

- Регламентът определя правилата за организация и функциониране на акредитацията на органи за оценяване на съответствието, които осъществяват дейности по оценяване на съответствието.
- Регламентът предвижда рамка за надзора на пазара на продукти, за да се гарантира, че тези продукти отговарят на изискванията, осигуряващи високо ниво на защита на обществените интереси, като здраве и безопасност в общ смисъл, здравословни и безопасни условия на работното място, защита на потребителите, опазване на околната среда и сигурността.
- Регламентът предвижда рамка за осъществяване на контрол на продуктите от трети държави.
- Регламентът установява основните принципи относно маркировката „CE".

Съгласно чл.4, т.1 от Регламента всяка държава-членка определя само един национален орган по акредитация. Когато държава-членка счита, че не е икономически изгодно или изпълнимо да има национален орган по акредитация или да предлага някои услуги по акредитация, тя се обръща, доколкото това е възможно, към националния орган по акредитация на друга държава-членка.
Националният орган по акредитация оценява, по искане от органа за оценяване на съответствието, дали този орган за оценяване на съответствието е компетентен да изпълни специфична дейност по оценяване на съответствието. При установяване, че е компетентен, националният орган по акредитация издава съответния сертификат за акредитация.

При прилагане на законодателството на Общността за хармонизация Регламентът предвижда прозрачна акредитация, която да осигури необходимото ниво на доверие към избраните органи за оценяване на съответствието, както и към издадените от тях сертификати и протоколи от изпитвания. Прозрачната акредитация се разглежда от националните органи на публична власт в цялата Общност като предпочитано средство за доказване на техническата компетентност на такива органи.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

Тъй като качеството на сертификатите и протоколите от изпитвания е основен въпрос, независимо дали те попадат в регулираната или нерегулираната област, не следва да се прави разлика между тези области.

### 3.1.2. Закон за националната акредитация на органи за оценяване на съответствието. Процедура за акредитация BAS QR 2.

Законът за национална акредитация на органи за оценяване на съответствието урежда дейността по националната акредитация на органи, които извършват дейности по оценяване на съответствието.

Процедурата за акредитация е разработена на основание Закона за националната акредитация на органи за оценка на съответствието (ЗНАООС) и БДС EN ISO/IEC 17011:2006.

Изпълнението на процедурата гарантира извършване на акредитацията при спазване принципите на законност, независимост, безпристрастност, публичност, равнопоставеност, недопускане на конкуренция и опазване на производствената и търговската тайна.

Процедурата се прилага за всички органи за оценка на съответствието (ООС), включително медицински лаборатории и проверяващи по околна среда, извършващи дейност както в регулирани, така и в нерегулирани области и които са акредитирани или желаят да се акредитират.

## 1 ОБХВАТ НА ДЕЙНОСТ ПО АКРЕДИТАЦИЯ НА ИА БСА

В Доклад 1 беше подробно описана дейността на Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация", в качеството ѝ на национален орган по акредитация на Република България в съответствие с Регламент (ЕО) № 765/2008 на Европейския парламент и на Съвета.
Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация" е единственият орган в Република България, който има право да извършва акредитация на органи, които извършват дейности по оценяване на съответствието или други дейности, за които се прилагат схеми за акредитация, определени с нормативен акт.

За целите на настоящия доклад е наложително отново да се дефинира обхватът на дейността по акредитация на Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация", които включва акредитация на:

- лаборатории за изпитване, включително медицински лаборатории;
- лаборатории за калибриране;



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

- органи за контрол;
- органи по сертификация на продукти, включително за биологично производство и биологични продукти;
- верификационни органи;
- органи по сертификация на системи за управление - ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001, ISO 22000 и ISO/IEC 27001;
- органи по сертификация на персонал;
- проверяващи по околна среда (EMAS).

Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация" е пълноправен член на ЕА и има Многостранно споразумение за взаимно признаване на схемите по акредитация за следните области:

- калибриране;
- изпитаване;
- органи за контрол;
- сертификация на продукти;
- сертификация на персонал;
- сертификация на системи за управление.

Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация" в качеството си на Национален орган по акредитация, който е отговорен за акредитацията на проверяващи по околна среда (ПОС) и за надзора върху дейностите, извършени от ПОС в съответствие с Регламент (ЕО) № 1221/2009, участва в заседания на Форум на органите по акредитация и лицензиращите органи (FALB) и е обект на партньорска оценка по отношение на акредитацията на проверяващи по околна среда.

## 2 ИЗИСКВАНИЯ ЗА АКРЕДИТАЦИЯ

Кандидатите за акредитация и акредитираните ООС трябва да удовлетворяват изискванията за акредитация. Неспазването на изискванията за акредитация може да доведе до ограничаване обхвата на акредитацията, временно ограничаване обхвата на акредитацията, спиране, отнемане или отказ от акредитация.

## 3 КРИТЕРИИ ЗА АКРЕДИТАЦИЯ

Критериите за акредитация, въз основа на които ИА БСА осъществява дейността си, са определени в хармонизирани стандарти, данни за които са публикувани в "Официален вестник" на Европейския съюз съгласно чл. 11 от Регламент (ЕО) № 765/2008, в схеми за акредитация, определени с нормативен акт, и в секторни схеми за акредитация.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

**ТАБЛИЦА 1** Критериите за акредитация по видове органи за оценяване на съответствието са посочени в следната таблица:

| Дейности | Хармонизирани стандарти, документи с допълнителни изисквания и нормативни актове | Обхват на дейност на ООС |
|---|---|---|
| Калибриране | БДС EN ISO/IEC 17025 | Всички области |
| Изпитване, включително медицински лаборатории | БДС EN ISO/IEC 17025<br>БДС EN ISO 15189 | Всички области |
| Контрол | БДС EN ISO/IEC 17020 | Всички области |
| Сертификация на продукти | БДС EN 45011 (БДС EN ISO/IEC 17065) | Всички продукти, за които са налице нормативни документи (стандарт, техн. спецификация, практики и нормативни актове), определящи критериите, по които се оценяват продуктите |
| | | Биологично производство и биологични продукти |
| | | Верификационни органи |
| Сертификация на системи за управление | БДС EN ISO/IEC 17021 БДС ISO/IEC 27006:2009<br>ISO/TS 22003:2007 | ISO 9001 |
| | | ISO 14001 |
| | | OHSAS 18001 |
| | | ISO 22000 |
| | | ISO/IEC 27001 |
| Сертификация на персонал | БДС EN ISO/IEC 17024 | Всички области |
| Проверяващи по околна среда | Регламент (ЕО) № 1221/2009 | Всички области |

Органите за оценка на съответствието трябва да разполагат с всички приложими към критериите документи, да ги познават и да ги спазват.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

Към тези документи се отнасят и ръководства и други интерпретационни документи на ЕА, IAF, ILAC и други оторизирани органи, както и интерпретационни документи (решения), утвърдени по предложения на Техническите комитети по акредитация (ТКА).
Приложимите при акредитация на ПОС документи се предоставят при поискване от деловодството на ИА БСА.

## 4 ПРАВИЛА ЗА АКРЕДИТАЦИЯ

В допълнение към критериите за акредитация, които трябва да бъдат приложени от ООС, изискванията за акредитация включват и документи (правила) от системата за управление на ИА БСА, като:

- Процедура за акредитация BAS QR 2;
- Правила за ползване на акредитационния символ на БСА BAS QR 5;
- Ценоразпис на услугите по акредитация BAS QR 8;
- Процедура за провеждане на междулабораторни сравнения и изпитвания за пригодност BAS QR 18;
- Процедура за прилагане на политиката за проследимост на ИА БСА BAS QR 27.

## 5 ПОТРЕБИТЕЛИ НА УСЛУГИТЕ ПО АКРЕДИТАЦИЯ

Акредитация могат да получат юридически лица, установени:

- на територията на Република България;
- в друга държава - членка на Европейския съюз, в друга държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, или в Конфедерация Швейцария;
- в трети държави.

Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация" се води от принципите за избягване дублирането на дейности по акредитация по отношение на чуждестранни ООС, които са организации или част от организации, разположени и юридически регистрирани извън територията на Република България. Агенцията извършва акредитация на ООС извън територията на Република България при спазване на трансграничната си политика за акредитация, основана на ЕА 2/13 и на чл. 7 от Регламент (ЕО) № 765/2008.

Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация" не извършва акредитация на ООС, установени в други държави - членки на Европейския съюз, страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство или в Конфедерация Швейцария, с изключение на случаите, когато:

- Националният орган по акредитация на държавата членка, в която кандидатът за акредитация е установен, не е преминал успешно партньорска оценка по отношение на дейности, за които ООС кандидатства за акредитация;



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

- Националният орган по акредитация на държавата членка, в която кандидатът за акредитация е установен, не извършва дейности по акредитация, за които се кандидатства.

В посочените по-горе случаи ИА БСА уведомява националния орган за акредитация на държавата-членка, в която кандидатът за акредитация е установен, за полученото заявление и предлага сътрудничество с местния орган за извършване на оценката в съответствие с трансграничната си политика за акредитация, основана на ЕА 2/13 и на чл. 7 от Регламент (ЕО) № 765/2008.

## 6 ПРОЦЕС НА АКРЕДИТАЦИЯ

Процесът на акредитация включва следните етапи:

- подаване на заявление и откриване на процедура;
- предварително проучване;
- оценка на място;
- решение;
- поддържане на акредитацията.

Етапите на процедурата за акредитация се изпълняват, след като са изплатени всички финансови задължения от страна на ООС към ИА БСА по предишна акредитация, ако е приложимо, и по предходни етапи на текуща процедура за акредитация съгласно Ценоразпис на услугите на ИА БСА, BAS QR 8.
Официалният език, на който протича процедурата за акредитация на ООС, е българският. В случай че кандидатът за акредитация е чуждестранен ООС, който е организация или част от организация, разположена извън територията на Република България, процедурата за акредитация се провежда на английски език или друг език след допълнително договаряне с кандидата.

### 3.1.3. Закон за измерванията. Законова метрология. Оправомощени лаборатории за проверка на средства за измерване в законова област

Съвременната глобална икономика зависи от надеждни измервания и изпитвания, които се ползват с доверие и са признати международно. Те не трябва да създават технически бариери пред търговията, а точно обратното – да бъдат предпоставка за развитието на пазара на Общността.
Законът за измерванията (ЗИ) е основният нормативен документ от българското законодателство, който регулира дейността по осигуряване на точността и достоверността на измерванията в здравеопазването и на измерванията, свързани с обществената безопасност, защитата на



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

околната среда, държавните и общинските вземания и търговските плащания.

Законовата метрология е метрологична категория, възникнала от необходимостта за осигуряване на честна търговия, по-конкретно в областта на мерките и теглилките. Тя е тази част от метрологията, която обхваща нормативно установените изисквания към единиците за измерване, средствата за измерване и методите на измерване.

Законовата метрология се занимава предимно със средства за измерване, които подлежат на законов контрол, а основната цел на законовата метрология е да гарантира на гражданите точни резултати от измервания, когато те се използват за официални и търговски сделки. OIML е Международната организация по законова метрология. Съществуват също и много други области на законодателството, извън законовата метрология, където се изисква измерванията да бъдат оценени за съответствие със закони и нормативни актове, например: авиация, здравеопазване, строителни материали, контрол на околната среда и замърсяванията.

## 1 ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В ОБЛАСТТА НА СРЕДСТВАТА ЗА ИЗМЕРВАНЕ

Отговорността за достоверността на измерванията в приложната област на законовата метрология се поема от правителството. Средствата за измерване, подлежащи на законов контрол би следвало да гарантират точни резултати от измервания:

- при работни условия;
- по време на целия период на използването им;
- в границите на определени допустими грешки.

Поради тази причина в националното или регионално законодателство се залагат изисквания към средствата за измерване, измерванията и методите на изпитване, включително и към предварително опакованите продукти.

## 2 ЗАКОНОДАТЕЛСТВО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ (ЕС) ЗА СРЕДСТВАТА ЗА ИЗМЕРВАНЕ

Директива 2009/34/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 година относно общите разпоредби за измервателните уреди и за методите за метрологичен контрол, заменя Директива 71/316/ЕЕС, с която се въвежда Стар подход на техническо регламентиране по отношение на следните средства за измерване със следните Директиви - Директива 71/318/ЕИО на Съвета от 26 юли 1971 г. относно сближаването на законодателствата на държавите-членки относно разходомерите за газ; Директива



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

71/319/ЕИО от 26 юли 1971 г. относно сближаване на законодателствата на държавите-членки по отношение на дебитомерите за измерване на течности, различни от вода; Директива 71/348/ЕИО от 12 октомври 1971 г. относно сближаването на законодателствата на държавите-членки относно допълнителното оборудване към разходомерите за течности, различни от водата; Директива 73/362/ЕИО от 19 ноември 1973 г. относно сближаването на законодателствата на държавите-членки относно материалните мерки за дължина; Директива 75/33/ЕИО от 17 декември 1974 г. относно сближаване на законодателствата на държавите-членки по отношение на водомерите за студена вода, доколкото се отнася до измервателните уреди, определени в приложение MI-001 към настоящата директива; Директива 75/410/ЕИО от 24 юни 1975 г. относно сближаване на законодателствата на държавите-членки по отношение на машините за непрекъснато сумирано претегляне; Директива 76/891/ЕИО от 4 ноември 1976 г. относно сближаване на законодателствата на държавите-членки по отношение на електромерите; Директива 77/95/ЕИО от 21 декември 1976 г. относно сближаване на законодателствата на държавите-членки относно таксиметровите апарати; Директива 77/313/ЕИО от 5 април 1977 г. относно сближаване на законодателствата на държавите-членки по отношение на системите за измерване на течности, различни от вода; Директива 78/1031/ЕИО от 5 декември 1978 г. относно сближаването на законодателствата на държавите-членки относно автоматите за контрол и сортиране на теглото; Директива 79/830/ЕИО от 11 септември 1979 г. относно сближаването на законодателствата на държавите-членки относно водомерите за топла вода

По отношение на тези групи средства за измерване в ЕС е хармонизирано законодателството въвеждащо метрологичен контрол под формата на – ОДОБРЯВАНЕ НА ТИПА И ПЪРВОНАЧАЛНА ПРОВЕРКА, а ПОСЛЕДВАЩАТА ПРОВЕРКА в употреба остава предмет на национално законодателство.

Нов подход в техническото законодателство за средства за измерване в ЕС започва с приемането на Директива 90/384/ЕЕС /заменена с 2009/23/ЕО/ за везните с неавтоматично действие.

С Новия подход вместо одобряване на типа и първоначална проверка се осъществява ОЦЕНКА НА СЪОТВЕТСТВИЕТО, като условие за пускането на пазара и в употреба на везните с неавтоматично действие. Преходният период е изтекъл и понастоящем само везни с оценено съответствие могат да бъдат пускани на пазара на ЕС.

Нов подход продължава с приемането на Директива 2004/22/ЕС, с която се отменят следните директиви от Стар подход - 71/318/ЕИО, 71/319/ЕИО, 71/348/ЕИО, 73/362/ЕИО,75/33/ЕИО, 75/410/ЕИО, 76/891/ЕИО, 77/95/ЕИО, 77/313/ЕИО, 78/1031/ЕИО и 79/830/ЕИО.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

Преходният период на директивата е до 2016 г. и до тогава на пазара могат да се пускат средствата за измерване и по двата режима.

ЕС предвижда продължаващо преминаване от Стар към Нов подход и по отношение на други групи средства за измерване, с Директива 2011/17/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2011 година за отмяна на директиви 71/317/ЕИО, 71/347/ЕИО, 71/349/ЕИО, 74/148/ЕИО, 75/33/ЕИО, 76/765/ЕИО, 76/766/ЕИО и 86/217/ЕИО. Отмяната на Директивите е предвидена след 01.12.2015г., а до тогава е необходимо да се прецени, кои от средствата за измерване да се включат в обхвата на 2004/22/ЕС.

Прехода от Стар към Нов подход на европейското законодателство и съпоставката с националното законодателство на България се онагледява от следната таблица:

# ТАБЛИЦА 2

| СТАР ПОДХОД | | НОВ ПОДХОД | |
|---|---|---|---|
| **Bg** | **ЕС** | **Bg Наредби по ЗТИП** | **ЕС Директиви** |
| ***Заменени с нов подход, но действащи в преходния период*** **Обща 71/316/ЕЕС** | | **Везни с неавтоматично действие** Наредба за съществените изисквания | 90/384/ EEC заменена с 2009/23/ЕО |
| **Наредба за метролог. контрол** | **Директиви** | **Наредба за СИ** | **2004/22/ЕС** |
| **Водомери** | | | |
| XIII | 75/33 | Приложение 1 | M I – 001 |
| **Разходомери за газ** | | | |
| XVIII | 71/318 | Приложение 2 | M I – 002 |
| **Електромери** | | | |
| XXIX | 76/891, 82/621/EEC | Приложение 3 | M I – 003 |
| **Топломери** | | | |
| VIII | 79/830 | Приложение 4 | M I – 004 |
| **Разходомери за течности** | | | |
| XIV, XV, XVI, XVII | 71/319<br>71/348<br>71/313 | Приложение 5 | M I – 005 |
| **Везни с автоматични действие** | | | |
| III | 75/410, 78/103 | Приложение 6 | M I – 006 |



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

| | | | |
|---|---|---|---|
| **Таксиметрови апарати** | | | |
| Наредба № 35 | 77/95 | Приложение 7 | M I – 007 |
| **Материални мерки за дължина и обем** | | | |
| I, XII | 73/362 | Приложение 8 | M I – 008 |
| | | | **Пространствени СИ** |
| | | | M I – 009 |
| **Газоанализатори** | | | |
| XXII, XXIII | | Приложение 9 | M I – 010 |

В следващата таблица е направена съпоставка на европейското законодателство от Стар подход, което предстои да бъде променено и българското законодателство въвеждащо Директиви от Стар подход с Наредбата за средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол. Съпоставката категорично доказва изоставането на България при замяната на регламентирането от Стар подход с това от Нов подход.

# ТАБЛИЦА 3

| **Действащи след 01.01.2007г. по Стар подход** | |
|---|---|
| **СИ за хектолитрова маса** /Храномери/ | |
| XXIV | 71/347/EEC |
| **Теглилки** | |
| IV | 71/317/EEC, 74/148/EEC |
| **Алкохоломери /спиртомери/ и ареометри за алкохол** | |
| XX | 76/765/EEC |
| **Хронометри за часово заплащане** | |
| XXXIV | 77/95/EEC |
| **Манометри за автомобилни гуми** | |
| XI | 86/217/EEC |
| **Термометри за алкохоломери** | |
| XXI | 82/624/ЕИОкъм76/765/EEC |
| | **Спидометри** |
| | 75/443/EEC, 97/39/EC |
| | **Резервоари на кораби** |
| | 71/349/EEC |
| **Средства за измерване, за които се очаква регулаторен режим по Закона за медицинските изделия**<br>- клинични термометри - V, VI, VII<br>- манометри за кръвно налягане – IX<br>- електрокардиографи – XXXII<br>- аудиометри – XXXV<br>- диоптометри - XXXVIII | |
| **Средства за измерване, за които няма и не е** | |



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

| **предвидено европейско законодателство** | |
|---|---|
| - стендове за спирачни сили – XIX<br>- Алкохоломери в дъха - XXXVII<br>- дозимитри – XXV<br>- системи за радиационен контрол – XXVI<br>- системи за инкорпорирана радиационна активнност – XXVII<br>- системи за радиационни емисии – XXVIII<br>- измервателни трансформатори – XXX<br>- часовници за електромери – XXXI<br>- системи за телефонни разговори – XXXIII<br>- радарни скоростомери – XXXVI<br>- измервателни шаблони - XXXIX | |

Средства за измерване, на които са извършени ЕС одобряване на типа и ЕС първоначална проверка, могат да бъдат пускани на пазара и използвани във всички страни-членки, без каквито и да било последващи изпитвания или одобрявания на типа. По исторически причини обхватът на законовата метрология е различен във всяка страна.

Директивата на Европейския съюз 2004/22/ЕЕС за средствата за измерване (MID) продължава процеса по премахването на техническите бариери пред търговията, като по този начин регулира продажбата и използването на следните средства за измерване:

MI-001 водомери

MI-002 разходомери за газ

MI-003 електромери

MI-004 топломери

MI-005 измервателни системи за течности, различни от вода

MI-006 везни с автоматично действие

MI-007 таксиметрови апарати

MI-008 материални мерки

MI-009 системи за измерване на геометрични размери

MI-010 газоанализатори на отработени газове от МПС.

Страните-членки имат възможността да решат кои видове средства за измерване желаят да регулират в употреба.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

# 3 ЗАКОНОДАТЕЛСТВО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ (ЕС) ЗА ПРЕДВАРИТЕЛНО ОПАКОВАНИТЕ КОЛИЧЕСТВА ПРОДУКТИ

Тази област на хармонизирано законодателство, макар и с малко Директиви, обхваща съществен дял от стокообмена на територията на ЕС. Обхванати са всички видове нехранителни и хранителни продукти, които се продават по маса и обем и чиито номинални стойности на съдържащото се нетно количество са измерени в отсъствието на купувача при пакетирането им.

Предвидената специална „е" маркировка на нетното количество изисква производителите /или предприятията, които пакетират/ да въведат регламентирани методи на контрол, като се използват средства за измерване, отговарящи на определени изисквания.

Европейското законодателство е описано в:

- Директива 75/107/ЕИО от 19 декември 1974 година относно сближаване на законодателствата на държавите-членки по отношение на бутилки, използвани като измервателни съдове
- Директива 76/211/ЕИО от 20 януари 1976 година относно сближаване на законодателствата на държавите-членки относно определянето на теглото и обема на някои продукти в готови опаковки
- Директива 80/232/ЕИО от 15 януари 1980 година за сближаване на законодателствата на държавите-членки относно обхвата на номиналните количества и номиналните обеми, разрешени за някои опаковки продукти
- Директива 2007/45/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 септември 2007 година за определяне на правила за номиналните количества за предварително опаковани продукти, за отмяна на директиви 75/106/ЕИО и 80/232/ЕИО на Съвета и за изменение на Директива 76/211/ЕИО

Българското национално законодателство въвежда директивите със Закона за измерванията и с две наредби към него.

Част от страните членки на ЕС са възприели възможността контролът по спазването на изискванията да се осъществява от органи за контрол, на договорни начала с производителите на предварително опаковани количества продукти.

# 4 ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО НА ЕС В ОБЛАСТТА НА СРЕДСТВАТА ЗА ИЗМЕРВАНЕ

Преди пускането на пазара на средствата за измерване се предприемат превантивни мерки, т.е. много от средствата за измерване трябва да бъдат с одобрен тип, а всички трябва да бъдат проверявани.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

Производителите получават одобряване на типа от компетентен орган, оторизиран от страна-членка, веднага след като типът на средството за измерване отговори на всички законови изисквания към него. По отношение на серийно произвежданите средства за измерване, проверката удостоверява, че всяко средство за измерване отговаря на типа и изпълнява изискванията, заложени в процедурата за одобряване. Надзорът на пазара е инспекция за установяване дали пуснатите на пазара средства за измерване изпълняват законовите изисквания. При средствата в употреба се извършват надзорни проверки или периодични последващи проверки с цел да се потвърди, че средствата за измерване продължават да съответстват на законовите изисквания. Еталоните, използвани при такива надзорни проверки и изпитвания, трябва да бъдат проследими до национални или международни еталони. Задължителният законов контрол на обхванатите в директивите средства за измерване се определя от всяка страна-членка. Периодите на валидност на последващите проверки, надзорните проверки и проверките не са хармонизирани и се залагат допълнително от страните-членки съгласно законодателството им. Страните-членки могат да заложат законови изисквания към средства за измерване, които не са изброени в директивата за везни с неавтоматично действие или директивата за средствата за измерване. Модулите за различните етапи на оценяване на съответствието, посочени в MID и NAWI, съответстват на тези от Директива 93/465/ЕЕС, прилагана при всички технически директиви за хармонизация.

# 5 ОТГОВОРНОСТИ ПО ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО

Директивите определят:

- Отговорността на производителя: Продуктът трябва да съответства на изискванията от директивите.
- Отговорността на правителствата: Несъответстващи продукти не трябва да бъдат пускани на пазара или в употреба.

# 6 ПРОСЛЕДИМОСТ И КАЛИБРИРАНЕ

## Проследимост

Верига на проследимост е непрекъсната верига от сравнения, всяко с обявена неопределеност. Това гарантира, че резултатът от измерване или стойност на еталон са свързани към еталони от по-високи нива и завършва до първичен еталон.
Един краен потребител може да получи проследимост до най-високото международно ниво, както директно от Национален метрологичен институт, така и от лаборатория на вторично ниво (лаборатория за калибриране), обикновено акредитирана.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

В резултат на различни споразумения за взаимно признаване, международно призната проследимост може да бъде получена от лаборатории извън собствената страна на потребителя.

**Калибриране**

Основен инструмент за осигуряване на проследимост на едно измерване е калибрирането на средство за измерване, измервателна система или сравнителен материал. Калибрирането определя характеристиките на средство за измерване, на система или сравнителен материал. Това обикновено се постига чрез пряко сравнение с еталони или със сертифицирани сравнителни материали. За извършеното калибриране се издава свидетелство (сертификат) за калибриране и в повечето случаи се предвижда стикер за калибрираното средство.
Четири са основните причини, за да калибрирараме средство за измерване:
1. Да се установи и демонстрира проследимост.
2. Да се осигури, че отчетените от средството за измерване стойности са в съответствие с други измервания.
3. Да се определи точността на отчитане на средството за измерване.
4. Да се установи надеждността на средството за измерване, т.е. да имаме доверие в получения резултат.

# 7 ИЗПИТВАНЕ

Изпитването е установяване на характеристиките на продукт, процес или услуга съгласно определени процедури, методологии или изисквания. Целта на изпитването може да бъде да се провери дали даден продукт изпълнява спецификации, такива като изисквания за безопасност или характеристики, свързани с търговия на едро и дребно. Изпитването се извършва в широки граници, обхваща различни области, състои се на различни нива и при различни изисквания за точност. Изпитването се извършва от лаборатории, които могат да бъдат лаборатории от първа, втора или трета страна. Лабораториите от първа страна са тези на производителя, лаборатории от втора страна са тези на клиента, докато лаборатории от трета страна са независими, както от производителя, така и от клиента. Метрологията осигурява основа за сравнимост на резултатите от изпитване, например чрез определяне на единиците за измерване и осигуряване на проследимост и свързаната неопределеност на резултатите от измерване.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

## 3.2 Гръцко законодателство по отношение на изискванията към лабораториите за изпитване, проверка и калибриране

В Доклад 1 беше описана дейността на националният орган по акредитация в Гърция - Гръцката Система за Акредитация SA, съкратено E.SY.D.

### 3.2.1. Насоки за прилагане на критерии за акредитация на лаборатории в Гърция

Насоките за прилагане на критерии за акредитация на лаборатории, съдържат изискванията на E.SY.D за проследимост на измерванията и калибриране. Насоките са изготвени, за да гарантират, че лабораториите отговарят както на изискванията за измерване и проследяване на ELOT EN ISO / IEC 17025, така и на съответните изисквания към оборудването за калибриране и изпитване, посочени в ISO 10012: 2003.

Изискванията на насоките трябва да бъдат изпълнени от всички акредитирани от E.SY.D лаборатории за калибриране и изпитване при предоставяне на акредитирана услуга на E.SY.D по калибриране или изпитване за клиент, или при вътрешно извършване на калибриране в подкрепа на техните дейности по акредититация.

Лабораторията трябва да има система за подбор, използване, калибриране, проверка, контролиране и поддържане на стандарти за измерване, както и референтни материали, използвани като стандарти за измерване и оборудване за измерване/изпитване, използвано при извършване на акредитирано калибриране и изпитване. Измерванията, извършени от лабораторията и от подизпълнители, които тя използва, трябва да бъдат обхванати от тази система.

Системата трябва да бъде създадена, за да гарантира, че лабораторията разполага с необходимите процедури и ресурси да извършва калибриране, изпитвания и подкрепящи измервания в рамките на необходимото време и определените граници. Лабораторията трябва да определи тези граници и те трябва да бъдат в съответствие с акредитирана лабораторна схема, съответните спцификации за калибриране или изпитване и/или с изискванията на клиента. Системата също така гарантира, че всяко оборудване за измерване и изпитване и всеки използван референтен материал, действа, както е предвидено.

Системата включва мерки за предотвратяване на грешки, които са извън



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

определени границите на допустимата грешка, както и за даване възможност за бързо откриване на недостатъци и незабавни коригиращи действия, както се изисква от ELOT EN ISO / IEC 17025.

Политиките и процедурите за тази система трябва да се документират в Наръчник по качеството на лабораторията и свързаната с качеството документация. Те трябва ясно да определя отговорностите и задълженията на всеки член на персонала, който участва в дейностите, посочени в настоящите насоки.

Ръководителят по качеството трябва да гарантира, че системата за измерване и калибриране, използвана от лабораторията, е включена в програмата за одити на системата по качество, и резултатите от такива одити се оценяват на периодични прегледи на системата по качество в лабораторията.

Както се изисква от ELOT EN ISO / IEC 17025, лабораторията трябва да поддържа досиета за обучение и компетентност на персонала, упълномощен да използва оборудване, и /или свързани материали или извършва калибриране и или изпитвания извън или в дома на клиента.

### 3.2.2. Гръцки Институт по Метрология

Гръцкият Институт по Метрология, **EIM**, е Националната организация по Метрология на Гърция и официален съветник на гръцката държава по въпроси, свързани с метрологията и измерванията.

EIM е юридическо лице, контролирано от генералния секретариат на промишлеността на Министерството на Регионалното Развитие. Седалището и базата на ЕИМ се намира в промишлената зона на Солун.

**Основната сфера и отговорности на EIM включват:**

- Реализация на всички основни и производни единици за измерване от Международната система единици (SI), чрез използване на съответните национални стандарти
- Развитие на измервателни методи и техники
- Подкрепа на националната система по метрология
- Работа на лаборатории за калибриране и издаването на сертификати за калибриране
- Тестване на измервателни уреди за типово одобрение чрез назначен от държавата орган
- Насърчаване на науката по метрология
- Развитие и предоставяне на сертифицираните еталонни материали
- Национално представителство на международни организации и форуми по метрология



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

Измерване на механични, физични и електрически свойства

ЕИМ е отговорен за научната/ индустриална метрология в Гърция и работата на националните лаборатории по метрология за поддържане на националните стандарти в областта на:

Механичните измервания (маса, сила, налягане, обем, плътност, поток)

Физичните измервания (размери, количествататемпература, влажност, звук и вибрации)

Електрическите измервания (ниски честоти, високи честоти, време-честота)

Периферна/регионална национална лаборатория към ЕИМ (EXHM / GSCL EIM) в областта на химичната метрология работи в съоръженията на Главните Държавни Лаборатории по Химия на Гърция в Атина за реализиране и разпространение на основната единица мол. Втората периферна/регионална национална лаборатория на ЕИМ (HIRLC /-ЕИМ НАЕС) в областта на йонизиращото лъчение работи в съоръженията на Гръцката Атомна Енергийна Комисия (НАЕС) в Атина за реализиране и разпространение на единиците за измерване в международната системата (SI).

Голямата част от централната и периферните национални лаборатории на ЕИМ притежават съвременно оборудване, състоящо се предимно от първични и вторични стандарти, а в някои случаи и работни стандарти за покриване нуждите от калибриране на страната, и да отговарят на изискванията на вътрешното функциониране на лабораториите.

**Най-съвременни държавни съоръжения**

ЕИМ работи с модерни съоръжения, обхващащи най-съвременните сгради и поддържащи инсталации. Тя заема две отделни сгради, на 4,500 и 1,500 кв.м., с отлични екологични условия, подходящи за поддържане на националните еталони.
Повечето от лабораториите са под земята, защитени от вибрации и шум, топлинни ефекти и електромагнитни смущения и отговарят на най-строгите изисквания за температура, влажност, вибрации и електромагнитни смущения, предписани от съответните международни стандарти и спецификации.

**Роля и мисия на ЕИМ**

Основните дейности на ЕИМ в рамките на неговата роля и мисия в Гърция включват:

- Услуги по калибриране в рамките на страната в подкрепа на националната система за стандартизация, метрология,



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

осигуряване на проследимост на измерванията на националните стандарти.
В тази връзка, лабораториите на ЕИМ издават средно годишно 600 сертификати за калибриране.

- Организиране на сравнителни схеми за подпомагане на акредитацията на лабораториите за калибриране.
  В тази връзка, лабораториите на ЕИМ организират средно годишно до 10 двустранни и многостранни междулабораторни схеми за сравнение.

- Прилагане на курсове за обучение в областта на метрологията и свързаните с тях въпроси, насочени към насърчаване на метрологията и подкрепа на метрологията система.
- ЕИМ е организирал повече от 30 различни програми и курсове по метрология и свързани с тях въпроси и е обучил повече от 300 лица, главно учени и инженери от промишлеността, лаборатории и други сектори.

- Консултиране по метрология и свързани с тях въпроси, насочени към подкрепа на системата по метрология.
  ЕИМ е провел няколко консултантски проекти, насочени към подкрепа на лабораториите по изпитване и калибриране в прилагане на ISO 17025, подбор и оценка на оборудването, за създаване на методи и процедури.

- Експертни проучвания, предложения и съвети към държавата по въпроси, свързани с метрологията, засягащи качеството, индустрията и икономиката.
  ЕИМ осигурява експертни проучвания и предложения към държавата по въпроси, свързани с метрологията и измерванията. Наскоро ЕИМ е разработил софтуерно приложение за калибриране на големи плавателни съдове за горивата в бензиностанциите и изискваните изчисления според прилаганото законодателството.

- Сътрудничество с университети и изследователски институти за провеждане на научни изследвания, съвместно контролиране проекти и програми за специализантите, получаване на учебни посещения и предоставяне на информация и ноу-хау по въпроси свързани с метрологията.

- Тясно сътрудничество с Гръцката система за акредитация (ESYD) за подкрепа на националната система за метрология в Гърция чрез издаване на няколко ръководства и инструкции, участие в работни групи и комитети.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

Международно сътрудничество на ЕИМ

В допълнение, основните дейности на ЕИМ в рамките на международното сътрудничество включват:

- Участие в EURAMET и MRA, което е необходимо и води до международното признаване на техническите възможности на неговите услуги.

- Това участие включва няколко дейности, като например, участие в технически комитети, участие в схеми за сравнения и други проекти, оценка на техническата компетентност на лабораториите на ЕИМ.

- Услуги, свързани с калибрирането на средствата за измерване и други лаборатории в Кипър, Македония, Албания и други страни в региона за създаване на проследимост на единиците за измерване в международната система SI.

- Организиране на междулабораторни сравнителни схеми за калибриране и тестове за пригодност на региона (Бившата югославска република Македония, България, Албания, Кипър) за установяване на техническата компетентност.

- Услуги за метрологична подкрепа (обучение, консултиране, трансфер на ноу-хау) предлагат други тестове за пригодност в региона. А именно, услуги за метрологична подкрепа бяха предложени в миналото в Турция, Бивша югославска република Македония, Албания, Сърбия, България, Грузия, Черна гора, Малта и Кипър. В допълнение, новите проекти са подготвени за ново сътрудничество с NMI на Обединените арабски емирства и други страни в региона на Близкия изток.

- Организиране на няколко учебни посещения, от националния метрологичен институт и други заинтересовани страни от чужбина (в непосредствена близост, както и от страни като Бангладеш) за обмен на ноу хау, информация, знания и осигуряване на подкрепа.

Като цяло, повече от 40% от дейностите на ЕИМ са свързани ивключват сътрудничество в международната среда.

Контрол на качеството

Основното управление на ЕИМ, като инфраструктурата по качеството, се основава на система за управление на качеството (СУК), която отговаря на изискванията на:

- Стандарта ISO 17025 за калибриране и измерване.
- Стандарта ISO 9001 за останалата част от дейностите
- EURAMET и MRA споразумение за взаимно признаване по отношение на възможностите за измерване и калибриране



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

- Национално и европейско законодателство.

Системата за управление на качеството обхваща работата и дейностите на всички лаборатории, които участват в услугите по калибриране, представени и публикувани на EURAMET и BIPM. Всички услуги и дейности се оценяват по специфични и стандартни критерии, определени от СУК. Резултатите от тази оценка се обработват и анализират в количествен начин, за да се осигури обективно и надеждно доказателство за работата на ЕИМ.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

# 4. Проучване на съществуващи и действащи, в трансграничния регион Родопи-Хасково, лаборатории за изпитване, проверка и калибриране

**ТАБЛИЦА 4** В България функционират общо 237 акредитирани лаборатории, обособени в зависимост от дейността си по следния начин:

| Вид лаборатории | Общ брой в България |
|---|---|
| Лаборатории за изпитване | 205 |
| Лаборатории за изпитване и калибриране | 15 |
| Лаборатории за калибриране | 17 |
| **Общо** | **237** |

От тези 237 акредитирани лаборатории, 5 се намират в област Хасково и са лаборатории за изпитане. Техният дял е 2% от общия брой на акредитираните лаборатории действащи в страната.
Две от общо петте лаборатории са за изпитване на строителни материали, а една от тях е специализирана в изпитване на машини. Останалите две изпитвателни лаборатории са правителствени.
В региона няма изградени лаборатории за калибриране, както и лаборатории за изпитване и калибриране.

В таблицата по-долу са изброени лабораториите за изпитване в трансграничния регион.

**ТАБЛИЦА 5** Лаборатории, акредитирани от Българска служба по акредитация, намиращи се на територията на област Хасково

| Област | Наименование на ООС | Град |
|---|---|---|
| Лаборатории за изпитване | Строителна изпитвателна лаборатория "АБ" АД | Хасково |
| | Изпитвателен център за машини към "Бултест" ООД | Хасково |
| | Строителна изпитвателна лабораторрия при "Европът 2005" ООД | Хасково |
| | Изпитвателна лаборатория отдел лабораторни дейности при областна дирекция по безопасност на храните | Хасково |



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

| | |
|---|---|
| (ОДБХ) – гр.Хасково към БАБХ, гр.София | |
| Главна дирекция «Лабораторно – аналитична дейност» и териториални звена - офиси | Хасково |
| Изпитвателна лаборатория "Екология" при "Неохим" АД | Димитровград |

В таблица 6 са показани оправомощените лаборатории за проверка, който действат в трансграничния регион Родопи-Хасково.

**ТАБЛИЦА 6** Лица в Хасковска област, оправомощени за проверка на средства за измерване и на компоненти и допълнителни устройства към тях
(към 31.10.2012 г.)

| Име, адрес/ седалище, телефон, факс на заявителя | Заповед №/дата | Срок на валидност | Вид проверка | Средства за измерване, за проверката на които е оправомощено лицето |
|---|---|---|---|---|
| "ЕЛДИС" ЕООД, Димитровград, ул. "Беласица", бл. 4, вх. Г, ап. 6 тел. 0888342824 тел. 0391/601 15 факс 038/66 29 44<br><br>Електромерна лаборатория "ЕЛДИС", гр. Хасково, ж.к. "Бадема", многофункционална сграда "РУМ Бадема", УПИ III, кв. 614 тел. 038/60 11 22 тел./факс: 038/66 10 82 | А-О-011/ 25.03.09 г. изм. със заповед А-О-038/ 10.12.10 г.; А-О-010/ 30.03.12 г. | 25.03.14 г. | първоначална и последваща проверка | Електромери за активна и реактивна енергия, еднофазни и трифазни, индукционни и статични, еднотарифни, двутарифни и многотарифни<br>Номинално напрежение:<br>- за еднофазни: 220 V и 230 V;<br>- за трифазни: 3 x 57,7 V ... 240 V/100 V ... 415V,<br>3 x 100 V ... 400 V.<br>Обхват по ток:<br>- основен ток: до 60 A;<br>- максимален ток: до 120 A.<br>Честота: 50 Hz.<br>Класове на точност: 0,2S, 0,5S, 1, 2 |



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

# 5. Анализ на възможността за създаването и акредитирането на общи лаборатории за изпитване и проверка, прилагащи хармонизирано европейско законодателство

Прилагането на еднакви критерии за акредитация в България и Гърция е предпоставка и възможност за използване на услугите, както на общи лаборатории за калибриране /EN 17025/, така и на общи органи за контрол /EN 17020/.

Лаборатории за изпитване и проверка, прилагащи хармонизирано европейско законодателство могат да работят в следните области:

- Задължителна област, която включва Директивите от Нов подход – изпитване на продукти в самостоятелни лаборатории или в лаборатории към органи за оценка на съответствието и проверка на единичен продукт при монтирането на място на съставни компоненти с оценено съответствие;

- Препоръчителна област, която включва Директивите от Стар подход – изпитване при одобряване на тип, първоначални проверки на средства за измерване, контрол на предварително опаковани количества продукти, проверка и контрол за безопасни условия на труд, околна среда и др.

Възможни за реализация, на идеята за общи лаборатории за изпитване и проверка, са два подхода:

- Използване на съществуващи лаборатории, като се увеличи капацитетът и разшири обхватът им – особено подходящ за продукти обхванати от Нов подход, поради регламентираното признаване на резултатите от изпитванията на територията на целия ЕС, както и за проверки от органи за контрол за безопасни условия на труд, калибриране, първоначални и периодични проверки на средства за измерване, за които още действат Директиви от Стар подход;



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

- Създаване на нови лаборатории, които да подпомогнат, както бизнеса, така и органи за оценка на съответствието с изпитвания, които са трудно реализируеми и недостъпни. Особено подходящо е при прилагането на т.н. хоризонтални Директиви, които обхващат широк кръг продукти и икономически области – електромагнитна съвместимост, електробезопасност и др..



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

## 6. Препоръки

Проучването на съществуващото състояние на бизнеса в Хасковска област и анализът показват, че са налице предпоставки за създаването на общи лаборатории за изпитване и проверка на базата на съществуващи лаборатории за строителни материали, безопасни условия на труд и проверка на електромери.

Необходимо е да се съпоставят възможностите и на гръцкия бизнес в региона, да се осъществи ново проучване за желанието на съществуващите лаборатории да се кооперират и обединят усилията си.

Съществува реална необходимост от създаването на нова изпитвателна лаборатория за електромагнитна съвместимост, калибровъчна лаборатория за стационарни резервоари и корабни танкери.

Регламентираното взаимно признаване на резултатите от изпитванията и по-ниските такси за регистриране и поддържане на акредитацията са предпоставки новосъздадените лаборатории да се създадат по българското законодателство и като български юридически лица. Възможна е и европейска регистрация на съвместно търговско дружество, но България изостава в такава търговска регистрация.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

# 7. Изводи

Хармонизираното законодателство и наличието на еднакви критерии за акредитация в България и Гърция е предпоставка за използване на услугите както на общи лаборатории за калибриране, така и на общи органи за контрол.

Съществува необходимост и възможност за създаване на общи лаборатории за изпитване и проверка на територията на съседните области. Това обстоятелство провокира необходимостта от продължаване на проекта с изработването на Пътна карта / Бизнес план за изграждането на общи лаборатории за изпитване и проверка.



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*

# ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

1. Регламент (ЕО) № 765/2008 на европейския парламент и на съвета за определяне на изискванията за акредитация и надзор на пазара във връзка с предлагането на пазара на продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 339/93
2. Закон за националната акредитация на органи за оценяване на съответствието (загл. изм. - дв, бр. 41 от 2010 г., в сила от 01.06.2010 г.)
3. Закон за измерванията
4. Метрология накратко, 3-то издание: http://bim.government.bg
5. Уеб сайт на ДАМТН: http://www.damtn.government.bg
6. Уеб сайт на БСА: http://nab-bas.bg/bg
7. Уеб сайт на БИМ: http://www.bim.government.bg
8. Уеб сайт на Гръцкия институт по метрология: http://bponline.amcham.gr/?p=1969
9. Гръцка система за акредитация - Насоки за прилагане на критерии за акредитация на лаборатории ESYD GA 1 /01/06/20-06-2007/ Hellenic Accreditation System - Guidance on the application of the laboratory accreditation criteria ESYD GA 1 /01/06/20-06-2007



*Европейската програма за териториално сътрудничество „Гърция-България 2007-2013" е съфинансирана от Европейския Фонд за Регионално Развитие и от финансови средства на участващите страни*

*The European Territorial Cooperation Programme "Greece-Bulgaria 2007-2013" is co-funded by the European Union and by national funds of the participating countries*